

Riviéra – Badacsony

Bernáth Aurél emlékkiállítás az Ernst Múzeumban

„EZ A KÉP ÁTÉRTÉKELT színskálájában, romantikájának kozmikus pátoszában is szükségyszerűen és egyenesen Munkácsy követője” — írja Bernáth Aurél egy kompozíciójáról Kállai Ernő 1925-ben. Az említett kompozíció nem szerepel most az Ernst Múzeumban, a különösebb kerek évforduló nélkül megrendezésre került emlékkiállításán. De hiányzik erről a tárlatról az indulás egésze, Bernáth Aurél majdnem évtizednyi korai avantgarde periódusa. Így nehezen érthető, mit is akart Kállai Ernő, amikor a németesen expresszív és oroszosan dekoratív művekben a magyarságot keresve egészen Munkácsyig vezette vissza a szálakat. „Az ő érzésvilágának alapszövege annyira telítve van sűrű és súlyos testi elemekkel, hogy nincs az a fény, mely átvilágítana rajta” — írja odább. „Földhözragadt magyar ösztönei bizonyos ponton túl a tudat számára áthatatlan materializmusba nyúlnak. ... Íme, az újabb magyar művészet reneszánsz-allúriai nek a kispolgári provincialitáson túl érő eredete.”

Bernáth Aurél jó néhány éven keresztül, a magyar művészet egy egész periódusán át a festészet uralkodója volt. Mint főiskolai tanár, mint a mértékadó ízlés letéteményese, mind a fiatalok, mind a megletebbségek körében fékezője volt az övétől lényegesen eltérő felfogások kibontakozásának. Ugyanakkor egy egész generáció tőle tanulta meg a festőmesterséget, rendkívül magas fokon. Akik az ő tanítványai voltak, pályakezdetüknek hosszú éveit a Bernáth szellemével való pörlekedéssel töltötték, az ő pannon természetelvűségével próbáltak leszámolni. Az egész magyar szürnaturalizmus, a hatvanas évek elejének ideháza oly fontos festőiránvzata, ahogy arra Pernecky Géza már a maga idejében rámutatott, tulajdonképpen egyetlen Bernáth-antitézis.

lanul megromlik esztétikai fenségében is. A műveltségükre oly büszke öncélúak megfedekeztek a régi hitvallásáról, mely a műemlékeket mindig is eszmei propagandának szánta... Vezérkaruk a Gresham kávéházban helyezkedett el... Elhatározásaikhoz fedezéket Bernáth Aurél kitűnő képességeiből emeltek, akinek festői nagyságához elmarasztalólag hozzányúlni képtelenség. Intellektuálisan jól megalapozott, színkultúrában végletekig finomított művésze még a más felfogásúakból is tiszteletet kell kíváltson. Piktúránk egyeteméhez arányosítva többet és igazabbat kellene kívánnunk a vezérkedésért, de önmagában vizsgálva, hasonlítgatások és rangsorolások nélkül, elégedettek lehetünk harmóniáival.”

Bár kétségtelen, hogy Bernáth Aurél viszonylag keveset adott fel igényességéből az ötvenes évek folyamán, pontosabban szólva piktúrájának erőtlenebb etapja nem az ötvenes években kezdődött. „hasonlítgatások és rangsorolások” mégis sorra kerültek, s ebből — a kiválóbbak hallgatván — Bernáth Aurél került ki vitathatatlan győztesként. Hiszen az övé mégiscsak nagyvonalú festészet volt, rendkívüli finomságokkal és értékekkel. Am. másfelől — megintcsak Pogány Ö. Gábort idézve: „Az értékelésben ... Bernáth is súlyosan tévedett, s a maga megítéléséről, de kortársai viselkedéséről is tévtonokat terjesztett el.”

Hát ennyit a festőfejedelem pályáivének megítéléséről. Fordítsuk most már a tekintetünket a mostani kiállításra, mely április 28-ig tekinthető meg az Ernst Múzeum összes termeiben. A tárlat nem revelatív. Az ismert, néhányszor vagy sokszor bemutatott, vagy épp agyonreprodukált művek világos, korrekt felsorolása.

NEM HOZ FORDULATOT Bernáth Aurél értékelésében,

rint — titokban tartani, mert valóban csak megzavarnák az arkádikus összképet. De hát azok között az ifjúkori képek és kollázsok között remekművek vannak...

Mindegy. Talán a leghatásosabban a *Merengő* című, 1930-as festmény beszél számunkra erről a melankóliáról, de alapjában ugyanerről szól a legtöbb későbbi mű is. A *Merengő* a megmagyarázhatatlan fájdalom kékjeiből, és a tökéletes, érthetetlen szépség motívumaiból épül. Mit épül, odalebbenek a formák a ki-mért keret négyzetébe: az elomló leányalak, a kemény és hibátlan metszésű tengeri kagylók. De ugyanez a megfoghatatlan, elomló vágy lebegi át az 1937-ben befejezett *Terasz* című képet is, mely az előzőnél keményebb fogalmazású, talán mert nem pasztellel, hanem a még zsirosabb olajfestéssel készült.

A *Pöstyéni park* című vászon, a mértékadó Fruchtergyűjtemény egyik sláger-műve, mintha egy kissé túlnyúlna a kereten: a fasor hűsén sétáló hölgyek fájdalma mintha nem a személyiség sajátos vérmérsékletén átszűrt életérzést, hanem emberek sokaságának, társadalmi helyzeteknek az értelmetlenségét sugallná. De ez az érzés, meglehet, csalóka, hisz Bernáth Aurél kikötői munkásai, aratólányai ugyanilyen melankolikusak, mint az unatkozó úrasszonyok.

A mester talán legemberibb, bár messze nem a legiobban megfestett képe az, amelyik 1946-ban készült: *Tájkép a Lánchíd roncsaival* címmel. Nincs ezen a képen semmiféle új élet erőfeszítése, csak felszakadó, mély fájdalom.

A későbbi képek is variációk ugyanerre az érzelmi tónusra — hacsak nem azon egyenmértű tájképek sorába tartoznak, amelyek a hatvanas évek folyamán, ereje visszahulltával festett. Melankóliájának emblémaszerűen tömör, szinte már giccsbe hajló megfogalmazása a kiállítás —

De a szájak, ahogyan visszafelé is messzire. Munkácsyig vezetnek, úgy a mi korunk irányába is távolra. Kokas Ignácig, Sváby Lajosig, Lóránt Jánosig nyúlnak. Kállai Ernő hajdani elemzésének érvényét kiterjesztve: Bernáth Aurél is, és a rákövetkező, jellegzetesen magyar mesterek is pasztikus én-központúságuk és materialitásuk révén fény és forma, fény és árnyék egymással elentétes egymás mellé szerkesztésével vannak reménytelenül elfoglalva, s így *alapelveikben megoldatlan, bár kétségtelenül grandiózus kompozíciókkal állnak rendre elő.*

TEHÁT KORAI AVANTGARDE művek, majd bővéri festőiség, aztán a fejedelmi rang és státusz. Hogyan zajlott ez a folyamat, hogyan vált egy finom lelkű lírikus — hangadóvá? Hallgassuk meg erről az akkor még ifjú és vehemens művészettörténészt, Pogány Ö. Gábort. Az idézet 1946-ban kiadott könyvéből való: „A művészet önmagára utalva, szilárd világnézet és erkölcsi alap nélkül multhatat-

csak azt bizonyítja, amit én is megkíséreltem a fenti sorokban: *a Bernáth-féle művészet-felfogásnak megvolt a maga történeti szerepe, de már a mester életében jócskán túlérté, erjedt é vált.*

Mindezekon túl Bernáth Aurél életművét értékelni igazán, hagyományos kritikus feladat. Szavakba önteni azt, ami csakis a látvány nyelvére íródott. Ebben az életműben nem a témák, hanem a kidolgozás részletei, a kompozíciós nüanszok, az összecsengő valörök számítanak. Itt minden tér és fény és kontraszt és festői érték, itt mindennek csak a művészet igazságán belül van jelentősége. A finom, melanholikus hangulatok egy harmóniát kereső, de elégikus ember képét vetítik elénk. Ha valóban ilyen ember volt Bernáth Aurél, akkor a korai műveit jobb is — intenciója sze-

évszám szerint — záróképe, a *Napnyugta golyával*. Az atmoszféra bizáncias arany zuhataga, az árnyként vánszorgó emberalakok, a jellegzetes, teljes Bernáth-féle tónusskála és egy golya — valami csakazértis megfontolásból, egy halálmadár helyett.

A MOSTANI KIÁLLÍTÁS tehát a „festői” festő Bernáth Aurél életútjáról ad számot, a pályáján fordulatot jelentő, 1927-es *Riviérától* a csendes, kései Badacsony-képekig. Ez az életpálya, a Gresham-körrel, a tanítványok sorával, a korai periódussal, a köztéri megbízásokkal sokrétűbb volt, mint a most látható, puritán „fővonal”. Am a tevékenység teljes körének végig gondolása sem hiszem, hogy módot adna az újraértékelésre, legföljebb árnyalná e képet.

Bán András

NAPLÓ

A Ráday-gyűjtemény egyháztörténeti munkaközössége ma, szerdán délután 17 órakor összejövetelt rendez a könyvtár olvasótermében (IX., Ráday u. 28.), ahol Kiss Ákos Timnye, Uny XVII—XVIII. századi oktatási, művelődési múltjából címmel tart előadást.

Keseredik a föld héja címmel Ágh István költői szerzői estjét rendezik meg április 26-án, pénteken 19 órakor az Egyetemi Színpadon. A műsorban közreműködik Kézdy György, Tóth Zsuzsanna, Kiss Ildikó és Sály László.

Az Eötvös kollégiumi napok április 25—26-án lesznek az intézményben. A program csütörtökön 16 órakor a kollégium hajdani tanára, Fülep Lajos születése 100. évfordulójáról megemlékező előadással kezdődik, majd meghívott volt kollégisták szakemberek fejtik ki véleményüket a minőség gondolatáról oktatásügyünkben. Pénteken 11 órakor ünnepi közgyűlésre kerül sor a Kiváló kollégium cím harmadszori elnyerése alkalmából.

A Mafilm Híradó- és Dokumentumfilm Stúdiójában jubileumi híradót állítanak össze abból az alkalomból, hogy negyven éve — május 1-én — készítették a felszabadulás utáni első Magyar Filmhíradót. Akkori nevén MAFIRT KRÓNKA címmel számolt be az első szabad május elseje eseményeiről. A jubileumi szám visszatekint a korabeli történelem nagy napjára.

Rudas Imre érdemes művészt, a Magyar Állami Operaház nyugalmazott fagottművészt, volt zenekari felügyelőt a Filharmóniai Társaság zenekarának volt ügyvezető igazgatóját — 80. születésnapja alkalmából — bensőséges hangulatú házi ünnepségen köszöntötték kedden az Operaházban. A művészt, aki négy évtizeden át — 1927-től 1967-ig — volt a dalszínház tagja, a kollegák és pályatársak nevében Mihály András igazgató és Kórodai András első karmester üdvözölte.

Mérlegképes

tanfolyammal rendelkező

KÖNYVELÉSI CSOPORT- VEZETŐT

keresünk

belker. számlarend

szerint működő

főkönyvi könyvelésre.

Jelentkezés:

Pest megyei Tanács

Gyógyszertári

központja,

Budapest XIV.,

Uzsoki utca 36/a,

a számviteli

osztályvezetőnél,

vagy

a 836-250-es

telefonon.